

Janusz Odziemkowski

„O sile patriotyzmu II RP i potrzebie wykorzystania tych wzorców w świecie współczesnym”, Jolanta Załączny, Warszawa, 2017 :
[recenzja]

Niepodległość i Pamięć 25/2 (62), 317-318

2018

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Janusz Odziemkowski

O sile patriotyzmu II RP i potrzebie wykorzystania tych wzorców w świecie współczesnym

Dyskutując o roli świadomości historycznej, której wartość we współczesnym świecie jest kontestowana przez znaczną część elit – zwłaszcza sympatyków teorii liberalnych – chętnie przywołujemy przykład II Rzeczypospolitej jako kraju, który odniósł niekwestionowany sukces na polu wykorzystania zbiorowej świadomości historycznej do krzewienia szacunku dla tradycji narodowych oraz kształtowania na tej bazie postaw patriotycznych i wpływających z nich postaw obywatelskich. Gdyby nie były one powszechne w dobie II wojny światowej, gdyby motywowany nimi żołnierz polski nie demonstrował swojej determinacji w walce o niepodległość, inaczej mogłyby się potoczyć się w tamtym czasie losy „sprawy polskiej”. Zbiorowa świadomość historyczna ukształtowana w okresie międzywojennym była też skuteczną odtrutką na komunistyczną propagandę, uniemożliwiła zakłamywanie dziejów ojczystych w dobie PRL-u i była ważnym źródłem wiary we własne siły narodu.

Innymi słowy o roli świadomości historycznej, środkach jej kształtowania, promowania warto dyskutować i z pewnością nie można jej znaczenia lekceważyć.

Recenzowana publikacja Jolanty Załączny daje szeroki, panoramiczny obraz działań, jakie podejmowały na tym polu władze II Rzeczypospolitej. Na wstępie autorka, na bazie obszernej literatury przedmiotu, definiuje pojęcia: świadomości, pamięci historycznej, tradycji i patriotyzmu. W kolejnych rozdziałach, poruszając się w tej przebogatej tematyce i jakże bogatej faktografii, trafnie skupiła uwagę na najważniejszych wydarzeniach i obszarach historii

Polski wykorzystywanych do budowaniu zbiorowej świadomości historycznej Polaków. W opracowaniu przedstawiono propagowane w II Rzeczypospolitej wzorce osobowe i wzorce zachowań. Opisano stosowane metody pracy i propagowania pożądanych postaw, wykorzystywane do tego celu środki przekazu, sposoby oddziaływania na świadomość i wyobraźnię odbiorcy.

Autorka uwzględniła w swoich rozważaniach wybrane zjawiska życia społecznego okresu międzywojennego, które wywarły najbardziej znaczący wpływ na kształtowanie zbiorowej świadomości historycznej ówczesnego społeczeństwa. Przekonująco, na wielu przykładach, wspierając swoje wywody odwołaniami do autorytetów z obszaru badań historii, etyki uzasadniła tezę o sile patriotyzmu społeczeństwa II Rzeczypospolitej, ugruntowanego na bazie pamięci historycznej, szacunku dla przeszłości, z których wypływa wierność tradycji i ideałom.

Jeszcze dzisiaj, ponad ćwierć wieku po odzyskaniu suwerenności, odczuwamy skutki 45 lat przerwania ciągłości swobodnego przepływu myśli i idei, jakim były czasy Polski Ludowej. Dlatego w 1989 roku, w różnych kwestiach – także w obszarze wzorców wychowania patriotycznego, obywatelskiego, budowania świadomości historycznej – sięgnęliśmy do wzorów i paradygmatów wytworzonych w dobie II Rzeczypospolitej.

W obecnym, dynamicznie zmieniającym się świecie, w obliczu wielu nowych zagrożeń, tym wyraźniejsza jest potrzeba dyskusji i działań w obszarze budowania postaw obywatelskich, definiowania patriotyzmu i roli świadomości historycznej w kształtowaniu społeczeństwa. Recenzowane opracowanie przypomina co, jak i z jakim skutkiem zrobiła na tym polu II Rzeczpospolita. Tych wzorów nie można mechanicznie przekładać na teraźniejszość. Zawsze jednak umiejętne i wyważone spojrzenie na przeszłość daje okazję do nauki i refleksji. Takie spojrzenie prezentuje książka Jolanty Załączny, napisana z pasją, w oparciu o znajomość przedmiotu. W moim przekonaniu jest interesującą i pożyteczną lekturą dla czytelnika zainteresowanego poruszaną tematyką. Lekturą skłaniającą do namysłu i refleksji.

Janusz Odziemkowski

Jolanta Załączny, *Tradycje patriotyczne elementem kształtowania zbiorowej świadomości historycznej w II Rzeczypospolitej*, red. Tadeusz Skoczek, Warszawa 2017, ss. 440.